

N. Rădulescu-Niger: cel mai prolific scriitor al romanului sentimental românesc

Raluca BABII

Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, România

raluca.babii@yahoo.com

Abstract: This article seeks to foreground the study of the Romanian interwar sentimental novel, a literary phenomenon that offers a generous and intellectually stimulating perspective on popular literature and the novelists who enjoyed widespread acclaim during that period. N. Niger-Rădulescu stands out as the most prolific author of sentimental fiction in the first three decades of the twentieth century. A critical reading of his literary output reveals, on the one hand, the strategies employed to engage a broad readership, and on the other, the ideological underpinnings promoted by sentimental narratives. These novels adhere to a formula shaped by the sensibility of the Belle Époque, a model that informs both the structure and the rhetoric of the genre. *The Fiancé of Sorrow* (*Logodnicul durerii*) provides a compelling illustration of Rădulescu-Niger's fictional universe, where romantic plots are interwoven with elements typical of melodrama and populated by stereotypical characters. To disregard the literary value of such a widely read author on the basis of preconceived critical judgments would be reductive. Consequently, a renewed scholarly approach is necessary — one that reclaims and reassesses the positive contributions of this particular case within the broader context of Romanian popular literature.

Keywords: *Romanian sentimental novel; Romanian interwar literature; popular literature; N. Rădulescu-Niger; The Fiancé of Sorrow.*

Literatura de consum cunoaște o extraordinară popularitate din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, până în primii ani dinaintea Războiului de la 1914, dar și în perioada interbelică, atunci când numărul cititorilor se dublează. Romanul sentimental este un subgen ce se situează în topul preferințelor publicului, fapt demonstrat și de studiile literare actuale care cercetează statistic epoca romanului românesc. Dintre autorii de roman sentimental, mi-am propus să recuperez un nume foarte cunoscut și foarte citit în epocă, dar aproape complet necunoscut astăzi și m-am bazat pe trei criterii importante: popularitatea, caracterul prolific al operei sale și rezistența diacronică. Diacronia trebuie raportată strict la perioada de activitate propriu-zisă, deoarece N. Rădulescu-Niger deși a continuat să scrie romane timp de o jumătate de secol, vom vedea că literatura lui nu reușește să evolueze și se estompează treptat în perioada interbelică. De asemenea, scriitorul bârlădean joacă un rol extrem de important în evoluția romanului sentimental de la noi. Prin numărul enorm de romane scrise și etichetate conform *Dicționarului*

cronologic al romanului românesc ca sentimentale, N. Rădulescu-Niger oferă o rețetă a subgenului creată în spiritul secolului al XIX-lea când romanul încă își căuta forma și stabilitatea, dar care nu mai are cum să funcționeze la fel în secolul al XX-lea, atât din punct de vedere al scrierii, cât și din punct de vedere al succesului. Doar în intervalul 1901-1932, Rădulescu-Niger publică 27 de romane (Goldiș 2020). Desprins din secolul al XIX-lea, Rădulescu-Niger nu făcea din literatură o profesie, el fiind funcționar la Ministerul Cultelor și Artelor, scrierea romanelor era mai curând o ocupație secundară. Articolele din periodice îl descriu ca fiind „un scriitor fecund și foarte citit la vremea lui” (Niculescu Varone 1969), cu „o rodnică activitate de romancier într-o frumoasă epocă de strălucire literară” (Iliescu 1944). Rădulescu-Niger s-a identificat cu ideologiile poporaniste și sămănătoriste, astfel că romanele lui de debut se înscriu în spiritul rural în care elogiaza viața la țară și legătura sacră a românilor cu pământul, cu ogorul. De asemenea, a fost premiat de Titu Maiorescu în cadrul Academiei Române.

Într-un articol semnat de Nichifor Crainic la 1926 în „Cuvântul”, autorul subliniază impactul pe care literatura lui Rădulescu-Niger a avut-o asupra tinerilor care frecventau școlile de elită înființate de Simion Mehedinți, tineri care proveneau din zonele rurale și care găseau în romanele cu tematică rurală ale romancierului, literaturizat, mediul în care au crescut. Așadar, observăm cum un scriitor pe care Șerban Cioculescu îl numește „viitorul fabricant de pseudo-romane” (Cioculescu 1939) și căruia G. Călinescu îi rezervă doar o jumătate de rând în *Istoria* sa: „îngrozitor romancier popular” (Călinescu 1982: 592), este intens citit și „sorbit în frenezia entuziasmului, cu generozitatea idealistă a primei tinereți” (Crainic 1926) de către elevii unor școli de elită. Ce au în comun articolele dedicate lui Rădulescu-Niger este o atitudine apreciativă a autorilor, dincolo de accepția unanimă că nu a făcut niciodată parte din clasa înaltă a literaturii noastre, însă acest aspect nu îi anulează dedicarea cu care a scris un volum impresionant de proză. Tonul este unul al admirației tocmai pentru ce a reușit să facă Rădulescu-Niger pe scena literară: să fie foarte citit. Există chiar propunerea profesorului G.T. Niculescu-Varone de a-i fi reeditate romanele, într-un articol (Niculescu-Varone 1969) din „România literară”, denumit sugestiv *Rădulescu Niger N., Un scriitor uitat*. În același spirit scrie și V. Antohe, tot în „România literară”, unde se întreabă de ce Rădulescu-Niger nu se regăsește printre scriitorii incluși în istoriile literare: „Oare n-ar fi necesară trecerea acestui scriitor în *Istoria literaturii române* și eventual, reeditarea celor mai bune opere ale lui?” (Antohe 1969).

Romanele lui N. Rădulescu Niger se mai regăsesc ca titluri doar în studiile literare cantitative din ultimii ani care urmăresc axa romanului românesc, dar nu există niciun demers hermeneutic în acest sens. Reeditățile sunt extrem de puține, majoritatea în anii '90 și doar anticariatele mai dețin aproape rarissime romane semnate de el. Tributarea unei sensibilități de secol XIX, sunt romane construite în stilul epocii trecute, prin îmbinarea subgenurilor, fiindcă pe lângă intriga centrală amoroasă, se regăsesc strecurate elemente melodramatice, elemente ale romanului senzational, de moravuri sau chiar ale romanului polițist. Caracterul acesta eterogen plasează proza sentimentală a lui Rădulescu-Niger într-o zonă de literatură ușoară sau „naivă”

cum o numește critica, dar valoroasă ca expresie a spiritului epocii. Autorul abordează aceleași teme pe care le extinde în romanele sale, modificând doar efectele artistice. (Zaciu 2002: 39-40). Aceste romane sentimentale includ cupluri și contexte afective problematice, în care fie boala, fie adulterul, fie viciile amenință integritatea amoroasă și provoacă o serie de întâmplări care mențin interesul cititorului.

Publicul: Cine era cititorul lui Rădulescu-Niger?

Epoca de glorie a romancierului Rădulescu-Niger se situează în perioada 1880-1918, în plin *Belle Époque* și corespunde cu sfârșitul regimului lui Carol I. Estetica și poetica romanelor lui sunt modelate de practica foiletonului care, pe lângă rolul moralizator specific gazetăresc, reunește un public iubitor de senzație, scandaluri, iubiri interzise, povești pasionale pline de „picanterii” precum adulterul, crimele sau sinuciderile. (Părvulescu 2017: 198). De ce îl citesc oamenii pe Rădulescu-Niger? În primul rând, nu discutăm despre un public nișat, ci dimpotrivă, despre un public foarte larg, un public ideal pentru literatura populară. Tramele romanelor de consum seduc acest public, în special partea feminină, și promit o lectură intensă, cu personaje care au puterea de a cuceri cititorul și de a-l face să își dorească un consum și mai mare de astfel de cărți. În al doilea rând, romanele autorului Rădulescu-Niger furnizează niște clișee prin intermediul temelor la modă în epocă, inspirate și preluate din jurnalistică, din subiecte de presă de tip senzational care captează atenția maselor. Astfel, vom întâlni în romanele lui povești care în mod vizibil par desprinse din cazuri reale, unele inspirate pe bună dreptate din realitate, ficționalizate, frumos ambalate literar și livrate cititorului.

În fapt, cine este acest cititor? Profilul psiho-mentalitar al lectorului de final de secol al XIX-lea este în armonie cu spiritul epocii care prezintă amestecul dintre liberalism și conservatorism, societatea românească fiind descrisă de un tradiționalism sentimental (Bulei 2011: 46). La nivel cultural, nu există o reacție împotriva modernității și a modernismului, dar la nivel mentalitar, coborând în viața de zi cu zi a oamenilor, cu practicile, cu stilul de viață, cu maniera în care privesc viața și cum se raportează la constructele sociale, deducem un vizibil conservatorism încă destul de puternic în influențarea tuturor elementelor amintite. În Regimul lui Carol I, societatea românească abundă în exemple care întăresc ideea formelor fără fond, atât timp cât forma noului se regăsește doar la suprafață, peste un fond încă puternic tradiționalist, conservator. Vorbim despre o epocă ce se așterne sub semnul contradicțiilor, al contrastelor, fie că ne referim la opoziția sat-orăș, sau fie că ne referim la diferențele dintre ideologia politică și mentalitatea reală, sfârșitul de secol XIX, odată cu 1881 când România se proclamă regat, deschide imaginea unei societăți care abia își leapădă vechea haină a influențelor orientale via Imperiul Otoman. La oraș devin tot mai populare activitățile de *loisir* occidentale, precum ciclismul, echitația sau competițiile de tir și tenisul, protipendada Capitalei iubește patinajul pe lacul Cișmigiului și plimbările lungi pe proaspăt rebotezata *Calea Victoriei* în urma câștigării Războiului de Independență, fosta *Podul Mogoșoaiei*. În ceea ce privește cititul, doamnele sunt în fruntea publicului iubitor de lectură, prezența feminină a vremii fiind

racordată la noutățile literaturii Occidentale. Omul de rând citește *romanțurile* pe care elita nu le-ar ține în biblioteca personală lângă operele clasice. Dat fiind faptul că romanul sentimental aparține burgheziei, protagoniștii sunt oameni obișnuiți, poate chiar mediocri, limitați în orizonturile lor doar la traiul simplu din jurul căminului¹.

Cititorul lui Rădulescu-Niger nu poate fi altfel decât un familist, sensibil la știrile din presă despre drame familiale și evenimente cu ecouri senzaționale. Mediul familiei este un laitmotiv important în literatura romancierului. Acest cititor poate fi acuzat că este sedus de povești volatile, lipsite de conținut estetic, abundente în evenimente reprobabile, și nu poate atinge nivelul cultural necesar pentru a consuma literatura certificată estetic? Poate, dar nu putem să-l condamnăm fiindcă ar însemna să ignorăm raportarea la contextul socio-istoric al vremurilor. Într-o eră a confuziei, în care nici intelectualizarea, nici emanciparea feminină și nici liberalismul modernismului nu sunt decât niște forme fără fond, mentalitatea patriarhală conservatoare își impune, încă, o anumită sensibilitate specifică Vechiului Regim. Chiar dacă părăsim secolul al XIX-lea, lucrurile nu se schimbă peste noapte în primele aproape două decenii ale secolului XX. Este o perioadă în care Rădulescu-Niger își trăiește gloria de a fi cel mai popular și prolific autor de roman sentimental de la noi.

Secretul unui *best-seller* autohton

Rădulescu-Niger scrie într-o epocă în care publicul nu este selectiv cu ceea ce citește. Succesul scriiturii sale stă în capacitatea de a livra clișeele dorite, într-un ritm constant al publicărilor de romane. Potrivit lui Frédéric Rouvillois, un *bestseller* trebuie să îndeplinească anumite criterii care să-l definească, precum numărul exemplarelor vândute, timpul ca spațiu al atingerii succesului și locul de consum (Rouvillois 2013: 14). Studiile statistice îl plasează pe Rădulescu-Niger în topul celor mai prolifici scriitori și celor mai prolifici scriitori de roman sentimental din perioada 1901-1932, așa cum am citat anterior cercetările cantitative de la „Revista Transilvania”. Un număr uriaș pentru un romancier, dar justificabil pentru literatura de consum în care producția trebuie să fie în număr cât mai mare pentru a satisface cititorii. Am stabilit că nu putem vorbi despre un gen pur, ci despre un amestec eterogen de subgenuri, dar în care predomină trama sentimentală. Romanele lui Rădulescu-Niger, pe lângă povestea de iubire pe care o prezintă, sunt construite să mențină suspansul cititorului cu ajutorul inserțiilor elementelor de roman criminal, de moravuri, elemente senzaționale care sunt menite să șocheze, să zguduie liniștea căminului și să provoace tot felul de situații în care protagoniștii luptă pentru iubirea lor. Frédéric Rouvillois îl citează pe Guillaume Musso când

¹ În capitolul *Psihologia și stilul de viață a burgheziei românești* din studiul *Rostul și destinul burgheziei românești*, Mihail Manoilescu subliniază importanța familiei și a conceptului de cămin ca trăsătură socială importantă a lumii burgheze, în care scopul principal este de a avea o „căsuță a noastră”, un cămin și o atmosferă specifică mediului familial. În societatea românească a finalului de veac și începutului de secol XX, ideea de „căsuță” ajunge până la poetizare, transformându-se într-o simbolistică a „durabilității familiei.” (Manoilescu 1942: 311-315.). Totodată, căminul este definit ca „o ființă nouă, deosebită și de unul și de celălalt din soți, o ființă enigmatică în abstracția ei, dar vie în prezența și căldura ei permanentă.” (Manoilescu 1942: 311).

spune că rețeta secretă a unui *bestseller* include o dimensiune sentimentală, suspansul și supranaturalul (Rouillois 2013: 255). În cazul nostru, sentimentalul și suspansul sunt bifate în toate romanele lui Rădulescu-Niger.

Un alt aspect important face referire la modul în care romancierul bârlădean a contribuit la modernizarea romanului prin formula romanului citadin în secolul al XIX-lea care se desprinde din literatura lui. Parcurgându-i romanele, descoperim o lume urbană așa cum o dorea Lovinescu în perioada interbelică, cu atmosfera și deprinderile specifice. De la București, la Brașov, Sinaia și Constanța, personajele lui Rădulescu-Niger merg la cofetărie, se plimbă prin oraș, merg la teatrele de vară, se opresc la cafenelele de pe bulevardele centrale după ce ies de la serviciu (funcționarii) și își savurează halba de bere, petrec serile la *Alhambra* alături de societatea din *high life*, fumează trabuc, dar încă dansează vals – apanaj al secolului al XIX-lea care odată cu secolul XX devine desuet și înlocuit cu pasiunea tangoului argentinian și a romanțelor. În același timp, din memoriile lui Constantin Bacalbașa aflăm că în prima parte a domniei lui Carol I, viața de familie era prioritară, petrecerile, aniversările, evenimentele importante aveau loc în cercuri mai mari sau mai restrânse, dar păstrându-se în cadrele intime departe de viața publică a restaurantelor, mai ales în cazul clasei de mijloc. Lucrul acesta îl regăsim și în romanele lui Rădulescu-Niger unde petrecerile de revelion sau de logodnă sunt organizate acasă, în familie.

Logodnicul durerii (1919)

Publicat la 1919, titlul în sine ne anunță alăturarea a două planuri: iubirea și melodrama. Povestea unei copile bolnave de tuberculoza genetică moștenită de la tatăl decedat, aflată cu mama sa la un sanatoriu din sudul Franței, se îndrăgostește de tânărul medic ce se ocupă de tratarea ei, îndrăgostit la rândul său de mama fetei. Până aici, intriga este deja suficient de puternică încât să atragă atenția cititorului și să-i trezească interesul și curiozitatea să consume mai departe romanul. Acțiunea se petrece în sudul Franței, pe Coasta de Azur, la Menton, într-un sanatoriu dedicat tratamentului și îngrijirii bolilor pulmonare grație localizării geografice prielnice în acest sens. Berta Prônier are origini belgiene, dar locuiește în Franța de când s-a născut Adriana. Medicul Nerva Dorneanu este român, în timp ce personajul feminin cu rol de *femme fatale* – un arhetip regăsit și în alte romane ale autorului – Elvira del Pinta a venit tocmai din Uruguay la sanatoriul francez. Observăm, așadar, o mixtură de naționalități care conferă romanului aerul unei opere accesibile care să captiveze publicul. Scriitorul însuși a locuit o perioadă îndelungată la Paris.

Adriana, personajul suferind, este conturată încă din primele pagini ca spirit deopotrivă misterios și melancolic, cu scurte reflecții asupra vieții și a iubirii și în permanență pe parcursul romanului, cu o atitudine premonitoare. Discursul său este constat încărcat de un pesimism resemnat al celui care pare că își cunoaște deja destinul și nu mai are de ales decât să se resemneze: „ – Mă gândesc, răspune ea, că mulți inși mai suferă pe lumea aceasta, – începând cu noi...” (Rădulescu-Niger 1919: 4). Finalul textului va confirma esența acestor cugetări. Viziunea pe care Adriana și-a format-o despre iubire provine din lectura romanelor de dragoste – o trăsătură specifică în rândul publicului

feminin al epocii și moștenită din obiceiurile mamei din tinerețe. Putem invoca un oarecare bovarism aici, strict prin prisma educației sentimentale desprinsă din romane, fără legătură cu realitatea din afara cărților, însă Adriana nu este chiar o Emma Bovary, ci mai curând afișează o atitudine rigidă în fața sentimentului de iubire. Dinamica textului alternează între episoadele de suferință ale iubirii neîmpărtășite și episoadele de agravare a bolii pe fondul inimii frânte. Avem în paralel desfășurarea a două manifestări de iubire: una dintre Berta Prônier și medicul Nerva Dorneanu și una a pasiunii fulgerătoare a Adrianei pentru medic, pornită dintr-o precocitate erotică specifică vârstei pubertății. Elementele de limbaj al corpului și de manifestare a tensiunii amoroase se manifestă printr-o serie de „simptome” pe care autorul are de fiecare dată grijă să le numească. Astfel, specific retoricii romanului sentimental, personajele „se înroșesc”, „tremură”, „se înfloară”, li se „strânge inima”, „tresar și roșesc”, au „privire de foc”, „fierbințeala aprinde corpul până la dogoare” etc. Intervențiile romancierului pe parcursul acțiunii sunt gândite cu rolul de a ghida cumva cititorul spre o mai bună înțelegere și întăresc și mai mult caracterul de didacticism literar caracteristic lui.

Într-o mărturisire pe care o face Nerva Dorneanu prietenului său, medicul Lambrin, sintetizează întreaga „esență” a romanului:

Iubirea mea este, mai numai imaterială... Ți-am spus că-mi place starea aceasta de prieten devotat: îmi este dragă deplina încredere în mine a D-nei Prônier; gust ca pe un fruct rar de o deosebită formă și de un parfum necunoscut încă, acest amor reciproc fără sbucium și strâns împrejurul unei ființe ca Adriana... Eată pericolul însă, – tocmai în copila aceasta... Am dobândit convingerea că mă iubește nu ca prieten, că mă visează ca alesul ei... (Rădulescu-Niger 1919: 67)

Aici se află atât nota melodramatică a poveștii, dar și elementul senzational – mamă și fiică iubesc același bărbat. Tensiunea epică alunecă rapid în platitudine, situațiile gravitează doar în jurul evoluției bolii Adrianei care, deși nu verbalizează, sentimentul că bărbatul iubit plănuiește să se căsătorească cu mama ei, o macină pe interior până se produce inevitabilul, o moarte melodramatică: „– Știi, Nerva... Erotismul e nenorocirea unei asemenea firi...” (Rădulescu-Niger 1919: 68). În fapt, Adriana este și autoarea tramei erotice care proiectează o dragoste specifică preadolescenței, o dragoste bazată în egală măsură și pe o atitudine platonice, dar și pe un erotism intens care nu cunoaște limitele rațiunii. Bărbatul de care este îndrăgostită este un prieten foarte bun, apropierea s-a făcut prin intermediul relației pacient-medic, pe care autorul a transformat-o într-o prietenie care a permis intensificarea atracției erotice unilaterale, dar înainte de a-i deveni și medic și prieten, Adriana era deja îndrăgostită de el. Sigur că aceste porniri pe care autorul încearcă să le explice prin intervențiile „științifice” ale lui Lambrin, referindu-se la o precocitate a vârstei, le putem traduce ca fiind specifice unei tinere fete îndrăgostite, lipsite de orice fel de experiență sentimentală, care și-a făcut educația amoroasă din romanele sentimentale citite și își proiectează idealurile asupra unui bărbat matur care îi oferă atenție. Nu știe să-și exprime dragostea decât instinctual, prin limbajul corpului: „Adriana îi strânse amândouă mâinile cu vie pornire de bucurie și din ochi îi îndreptă o privire care-l înfioră... Biata copilă îi trimitea

printr-însa toată înflăcăarea inimii.” (Rădulescu-Niger 1919: 72). Adriana este doar o victimă colaterală în această „rețea” sentimentală în care toate personajele feminine, în fond, sunt îndrăgostite de Nerva Dorneanu. Ce se întâmplă în sufletul ei și de ce îl iubește pe Dorneanu, nu știm, deoarece scriitorul păstrează un aer enigmatic asupra sentimentalității Adrianei. Știm doar că iubește și suferă, dar nu-i cunoaștem în profunzime stările sufletești.

Tensiunea acestei iubiri se dizolvă definitiv în momentul morții Adrianei care ilustrează elementul melodramatic al romanului. Elvira recade în crizele de isterie, Berta este cuprinsă de tristețea doliului și vrea cu orice preț să se îndepărteze de locul în care și-a pierdut fiica, Lambrin pleacă din țară, iar Nerva Dorneanu rămâne singur, așa cum era și înaintea acestei povești sentimentale. Începutul și sfârșitul romanului pot fi văzute ca pe o oglindă în care tânărul medic își privește reflexia. Simetria celor două momente este dată de faptul că Dorneanu a avut o soție pe care a răpus-o tuberculoza și a cărei pierdere l-a traumatizat și l-a îndemnat să se angajeze la sanatoriu pentru a-i trata pe pacienții bolnavi de această boală – cunoscută în epocă pentru rata ridicată a mortalității. Aceeași experiență tristă a avut-o și Berta Prônier, mai întâi cu soțul său, apoi cu fiica, în deznodământul romanului. Singurătatea în care trăia Dorneanu atunci când o cunoaște pe Berta este aceeași care revine în momentul plecării ei: „Dorneanu, întors la starea din trecut, rătăcia ca o umbră a lui, pe țărmul mării înspre Stâncile Roșii.” (Rădulescu-Niger 1919: 138).

Întors în același punct din care a plecat, Dorneanu rămâne doar un *logodnic al durerii*, pentru care dragostea a reprezentat doar pierderi și sacrificii dureroase. Berta Prônier refuză continuarea relației cu el, deoarece, în mod simbolic și afectiv, aceasta îl numește „iubitul logodnic din visurile nefericitei mele copile.” (Rădulescu-Niger 1919:). Romanul se încheie cu scrisoarea de despărțire scrisă de Berta lui Dorneanu, epistolarul fiind un procedeu specific romanului sentimental, iar Rădulescu-Niger, de multe ori, alege să-și încheie astfel narațiunile.

Existența unui personaj-ispită în povestea sentimentală dintre Nerva și Berta, tânăra sud-americană Elvira del Pinta, care se îndrăgostește de Nerva, nu este străină literaturii sentimentale a lui Rădulescu-Niger. „Elementul” care urmărește să împiedice împlinirea dragostei dintre cei doi îl regăsim și în alte romane cu aceeași tematică și ilustrează o trăsătură a melodramei și implicit a romanului sentimental. Descrisă în maniera unei *femme fatale* din secolul al XIX-lea, Elvira del Pinta își afișează toată disponibilitatea pentru o legătură amoroasă. Văduvă tânără al cărei bărbat a fost ucis într-o altercație tribală din America de Sud, a venit împreună cu bunica sa în Europa pentru a-și revigora mintea și spiritul la malul liniștit al Mediteranei. Odată îndrăgostită de Nerva Dorneanu, seducerea acestuia devine scopul său principal, cel secundar fiind eliminarea „concuranței” pentru inima lui. De-a lungul romanului, o surprindem pe Elvira în diverse ipostaze în care își manifestă seducția: „Seducătoarea Elvira del Pinta sta lungită pe un scaun de trestie împletită, în dreptul ușei deschise de la balcon. [...] Dorneanu își dădu seama pentru ce doamna era singură și-n așteptare în acea pozițiune studiată.” (Rădulescu-Niger 1919: 57). De asemenea, la rândul său, ea reprezintă obiectul pasiunii bărbaților din jur, de pildă, a medicului Lambrin: „Ce ai zice, dacă ți-aș spune că frumoasa

spaniolă din America, mi-a cam aprins închipuirea, dacă nu mi-a prins încă inima?” (Rădulescu-Niger 1919: 115).

Pe de altă parte, prin intermediul acestui personaj, romancierul exprimă o tentă moralizatoare despre iubirea adevărată care își păstrează puritatea în fața tentațiilor, fiindcă „farmecele” Elvirei nu au niciun efect asupra lui Nerva Dorneanu. În romanele lui Rădulescu-Niger nu vom găsi iubirea pasională încărcată de erotism, ci mai curând o iubire platonice, moralizatoare, care servește drept lecție de educație sentimentală, dacă o putem numi astfel. Romanul nu iese din granițele sensibilității demodate deja pentru perioada interbelică atunci când pasiunea erotică izbucnește în paginile romanelor de dragoste, ci se păstrează fidelă școlii Vechiului Regim, cu dialoguri între iubiți destul de puerile și lipsite de esență. Din acest motiv, Nerva Dorneanu se gândește la Berta, femeia iubită, ca la o „mamă de admirat, amică de neprețuit” (Rădulescu-Niger 1919: 76). Sigur că aici se conturează două aspecte, ambele bazate pe un fundament moralizator: imaginea femeii în societate și cum ar trebui să fie o femeie prin raportare tot la o altă femeie, în cazul nostru, Elvira. Berta este „castă și cuminte”, imaginea *femeii-mamă*, în timp ce Elvira își dă frâu liber galanteriilor și chiar flirtului, imaginea *femeii ispititoare*, *femeii-capriciu*. Chiar și în acest caz, personajul Elvirei a fost creat cu limitele sale morale, autorul ține să ne precizeze că în pofida sexualității sale evidente, repet, la nivelul eticii romanului sentimental, cu „o atitudine de adâncă gândire care o făcea răpitoare [...] și avea acele mișcări grațioase ce natura le dă unor anume frumuseți într-adins parcă spre a împătimi” (Rădulescu-Niger 1919: 76), Elvira are, totuși, moralitatea ei: „[...] nu era propriu-zis o cochetă, o pornită spre desfrânare.” (Rădulescu-Niger 1919: 76), așa cum este actrița de cabaret Betty din *Inimi de femei* (1928) care este o *femeie fatală* autentică.

Concluzii

Prin N. Rădulescu-Niger, romanul sentimental reprezintă produsul unei literaturi de consum care, pe lângă povestea de iubire, ilustrează elemente de roman senzațional sau de moravuri. În pofida unei receptări marcate de prejudecățile față de literatura de consum, romancierul câștigă un public numeros și contribuie chiar la modernizarea romanului, utilizând în operele sale formula romanului citadin în secolul al XIX-lea. Așa cum am observat în analiza anterioară, Rădulescu-Niger este un romancier prin excelență citadin, spațiile preferate fiind orașele, atât românești, cât și occidentale. Meliorismul, viața de familie, iubirea ca mecanism vindicativ, transformarea eroului prin experiența sentimentală, melodrama, exotismul ca formă de civilizare, modernitatea ca formă fără fond, personaje-stereotipe, tot acest conținut tematic caracterizează romanele sentimentale scrise de Rădulescu-Niger în spiritul sensibilității Belle Epoque.

Limbajul și intervențiile autorului reliefează un didacticism conservator, deoarece estetica și poetica romanelor sale sentimentale sunt modelate de practica foiletonului. Aceste predici, pe lângă rolul ideologic subordonat mentalității patriarhale, implicit conservatoare, au și misiunea de a educa lectorul în ceea ce privește familia, iubirea, căsătoria, despărțirile, așa cum am observat în parcurgerea hermeneutică a romanului *Logodnicul durerii*. Mutația

valorilor estetice din perioada interbelică l-a făcut complet nefrecventabil și l-a transformat într-un autor îngropat care a pierdut pariul cu posteritatea. Recuperarea profilului autorului în mișcare ilustrează un demers necesar în cercetarea romanului sentimental românesc și, totodată, are ca miză valorificarea unei literaturi reduse la tăcere, deși are atât de multe de spus.

BIBLIOGRAFIE

- Antohe 1969: V. Antohe, „Cum? De ce? Până când?”, în „România literară”, nr. 36, anul 2, p. 2.
- Bulei 2011: Ion Bulei, *Românii în secolele XIX-XX: europenizarea*, București, Editura Litera.
- Călinescu 1982: G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, București, Editura Minerva.
- Cioculescu 1939: Șerban Cioculescu, „*Caragiale director al Teatrului Național*”, în „Revista Fundațiilor Regale”, nr. 9, anul VI, p. 662.
- Crainic 1926: Nichifor Crainic, „Un romancier al ideologiei lui Haret”, în „Cuvântul”, nr. 385, anul 3, p. 1.
- Goldiș 2020: Alex Goldiș, Cosmin Borza, Daiana Gârdan, Emanuel Modoc, David Morariu, Dragoș Varga, „Poli de producție ai romanului românesc (1901-1932): Rețele editoriale și forme de canonizare”, în „Revista Transilvania”, nr. 10, pp. 45-52.
- Iliescu 1944: Leontin Iliescu, „Rădulescu Niger”, în „Universul”, nr. 195, anul 61, p. 3.
- Manoilescu 1942: Mihail Manoilescu, *Rostul și destinul burgheziei românești*, București, Editura Cugetarea - Georgescu Delafras.
- Niculescu 1969: Varone G.T. Niculescu: G.T. Niculescu Varone, „Rădulescu Niger N., Un scriitor uitat”, în „România literară”, nr. 46, anul 2, p. 2.
- Pârvulescu 2017: Ioana Pârvulescu, *În intimitatea secolului 19*, București, Editura Humanitas.
- Rădulescu-Niger 1919: N. Rădulescu-Niger, *Logodnicul durerii*, București, Editura I. Negreanu.
- Rouvillois 2013: Frédéric Rouvillois, *O istorie a bestsellerului*, București, Editura Humanitas.
- Zăciu 2002: Mircea Zăciu, Aurel Sasu, Marian Papahagi, *Dicționarul scriitorilor români*, R-Z, vol. 4, București, Editura Albatros.